

Udsigten fra Nr. 67

ROBERT EGEVANG OG GODFRED HARTMANN: ET HUS I NYHAVN. Gyldendal 1973. 260 s. Ill. 59,75 kr.

Slår man op i Nationalmuseets fortræffelige registrant over »Historiske huse i det gamle København« står der otte knappe linjer om Nyhavn 67. Det meddeles at forhuset blev opført i 1737 for hørkræmmer Jens Sørensen Bøsholt og oprindelig var i tre etager med en rund kvist over et fag. Man hører at det i 1846 blev forhøjet med en etage og en fabriksetage af muremester Erlewein.

Det kræver talent at fylde så meget stof ind mellem de magre oplysninger, at der ialt bliver en bog ud af det. Men det er netop den opgave Robert Egevang og Godfred Hartmann har påtaget sig og resultatet er »Et hus i Nyhavn«. Strengt taget hører en omtale af bogen knapt nok hjemme indenfor et videnskabeligt tidsskrifts rammer. Ganske vist har Robert Egevang været på jagt i arkiverne og bagest meddeles der en fortegnelse over benyttede kilder. Men det er ikke en bog at læse til eksamen efter. Den slags bliver der skrevet rigeligt af og derfor kan der være grund til at fremhæve denne bog og også som type. Den har et skelet af bygningshistoriske oplysninger og ejerforhold som strengt taget ikke er særligt ophidsende, men så får den både krop og puls fra andre kilder. Resultatet er en varm og levende skildring som registrerer et hus i dets medgang og modgang, så man indser at nok er et hus noget der kan gøres op i plan og opstalt, men dets karakter og væsen er noget mangeartet og sammensat.

Set fra et bygningshistorisk synspunkt er der ikke mere væsentligt at fortælle om Nyhavn 67 end det der allerede er anført. Bygningen har ikke adskilt sig alverden fra de ildebrandshuse som rejste sig overalt i København efter den store brand i 1728. Det har været en variant af de typehuse som J. C. Krieger gav tegning til, og senere ejere har ændret det efter øjeblikkelige behov. Den historie lader sig hurtigt fortælle, men der kommer også mennesker på scenen og fra husets vinduer følger man små og især store begivenheder i København.

De tidligste beboere lader sig ofte ikke identificere som meget mere end et navn. Hørte man gerne om deres tilværelse og dens betingelser bliver man afvist i arkiverne som ikke gerne registrerer den anonyme jævnhed, men hellere det berømte eller berygtede. Efterhånden som beboerne bliver mere markante forøges mængden af oplysninger og de tager et helt spring i vejret da den dygtige og stræbsomme familie Wilder flytter ind. Slægten nåede fra solid velstand til rigdom under Carl Wilder og sønnen Lars, der både havde værft og nagelsmedie på Christianshavn hvor familien fik en gade og en plads opkaldt efter sig.

Men henimod slutningen af det 18. århundrede begynder der at ske mere bemærkelsesværdige ting i huset. Man er fremme i den florissante periode og folk fik overskud til at dyrke både personlighed og følelsesliv. Stadsmægler Jo-

han Buntzen der havde været ansat hos Carl Wilder overtog huset og drev sin blomstrende forretning fra det. Buntzens ældste datter hed Thomasine og da hun nærmede sig den mandbare alder antog faderen den unge P. A. Heiberg i sit brød. Heiberg førte firmaets udenlandske korrespondance, men han påtog sig også at undervise Thomasine. Hun forelskede sig i ham, der netop havde indledt sine polemiske og spydige udfald mod enevælden og dens embedsmænd.

Parret blev gift, og deres hjem et fristed, som samlede oprørske ånder i København, tog gæstfrit mod revolutionære fra Frankrig, og da C. F. Gyllenberg der var blevet landsforvist fra Sverige for delagtighed i mordet på Gustaf III kom til København, opsøgte han straks P. A. Heiberg. Hovedpersonerne er på scenen og vores hus bliver vidne til et trekantsdrama som viser begavede mennesker i følelsesmæssige konflikter. Heiberg var blevet landsforvist i 1800, han rejste alene til Paris og en nat sidder Thomasine ved sit skrivebord. Brevet er til den fjerne ægtemand i Paris, og fortæller at Thomasine har forelsket sig i Gyllenberg. »Jeg agter dig, jeg beundrer dig i alle henseender, mit inderste venskab tilhører for evigt dig, men mit hjerte er en andens«

Thomasine var blevet gift som 17-årig, hun var sin mands kone og opdagede først efterhånden at hun også var et selvstændigt menneske med følelser og evner som hun ikke kunne realisere i ægteskabet med den stærke Heiberg. Når hun før havde talt til ham om sin følelsesmæssige situation svarede han iskoldt: »Gør i den henseende som om jeg ikke var til«. Det har hun gjort og sidder nu og forklarer sig i nogle tøvende og skånsomme ord til ham der er i Paris. Og det er til at lære af når den usentimentale Heiberg svarer tilbage: »Jeg har aldrig følt jeg elskede dig så inderligt – så usigeligt – som i dette øjeblik, da jeg svæver i den grusomste frygt for at tabe dig«.

Denne vurdering af bogen vælger med overlæg et af de dramatiske højdepunkter i husets historie. Det rummer ved selve sin indtrængende og indfødte beskrivelse en sublimering af det der er hensigten. Huset er ikke så meget en bygning, som et miljø om skiftende generationer. Som sådan får ethvert hus en historie at fortælle og lad så være at denne indfaldsvinkel er blevet drevet ud i sin karikatur af overskrifter som »Hvis disse mure kunne tale«. Resultatet vil altid bero på forfatterens talent og fra en mere videnskabelig position kan man ikke lade være med at se fremstillingsformen i denne bog som en frugtbar udfordring. Den gør det muligt at udstrække en lærdom som ellers kun ville interessere 200 kommarettere til en langt større kreds.

Senere boede H. C. Andersen i Nyhavn 67 en række år. Digteren rejste meget omkring og huset var især en station mellem de hyppige udenlandsrejser og de mange herregårdsbesøg. Derfor lader det sig også vanskeligt afgøre hvad han kan have skrevet i huset, men bogen viser ham i et par morsomme og karakteristiske situationer.

Nyhavn 67 var ikke bare ramme om nogle fremtrædende kulturpersonligheder. Et stort afsnit handler om Buntzens anden datter Lise som sled i det for at fortsætte faderens forretning sammen med sin noget drikfældige mand. Det

gik langsomt, men sikkert mod bunden for dem. Vi er i årene lige efter 1800, og udviklingen var typisk for hele tilstanden i det København som man fra husets vinduer kigger ud over. Der er udsigt til »Slaget på Rheden«, og det blev alvorligere da englænderne i 1807 bombarderer København. En kontorist i huset deltog i livjægerens udfald fra Classens Have, og man er i ødelæggelsernes centrum da en bombe faldt ned i huset og ødelagde øverste etage. Det hele var ved at være forbi, da Frue Kirke blev ramt og tårnet styrtede sammen medens sangværket, der var sat i bevægelse af varmen, for sidste gang spillede: »Hvo ved, hvor nær mig er min ende«.

Forfatteren skitserer med øvet hånd en række situationsbilleder fra det København der lå omkring det hus vi kigger fra. Før Meldahl fik Gammelholm bebygget kunne man fra Nyhavn 67 kigge over til Slotsholmen og her ser man to gange Christiansborg blive opført og brænde. Der er ikke oplysninger som vil overraske historikeren, arkitekturhistorikeren eller den litteraturstuderende, men der bliver fortalt så den forudsætningsløse kan følge med fra først til sidst. Det tørre stof begynder at vibrere når Hartmann fører det i pennen og der bliver spillevende kulturhistorie ud af det. Skildringen kan være fin og indforstået, men den tager sig også råd til at være så vittig at man under gennemlæsningen generer sine omgivelser med at sidde og fnise.

Jeg synes det er et stykke begavet og velskrevet kulturhistorie.

Hans Edvard Nørregaard-Nielsen

Smuk bog om pæne huse

KNUD VOSS: BYGNINGSKUNST I SØLLERØD 1670–1970. *Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune, 1970. 191 s. Ill. kr. 74,00 (for medlemmer af selskabet Kr. 52,00).*

Nordsjælland er yndet stof. Når man har onde planer om at anlægge en lufthavn der, giver det anledning til ti gange så megen larm i pressen som når man planerer en flyveplads et hvilket som helst andet sted nær danskeres boliger. Nordsjælland er toneangivende, her bor de rigtige folk, og det er blandt andet dem der gør egnen til godt stof. Sådan har det været siden kongerne begyndte at gennemtrække egnen med kongevejenes net, der skulle forbinde de kongelige lystslotte.

Kun om og i Nordsjælland kunne udgives en bog i et udstyr som den foreligendes: Wasa kunsttrykpapir tungt af kridt, indbinding ved Jacob Badens efft., overtrækspapir af Birgitte Cramer og fedt guldsnit. Det er både lækkert og behageligt. Den velbeslåede kommune må have spyttet godt i bøssen når al denne herlighed kan sælges til en rimelig pris.

Om Søllerød findes en omfattende litteratur, det historisk-topografiske sel-